

► 5 Marzo, 2023

El Tren de la Història

L'excursionisme és una activitat arrelada a Catalunya, molt més que una simple activitat física o d'entreteniment

Muntanyes d'història

✎ Xavier Carmaniu Mainadé

El Canigó, el Pedraforca, el Puigmal, el Matagalls, Montserrat... No cal ser un expert excursionista per conèixer el nom d'aquestes muntanyes. De fet, potser ni tan sols sabríem situar-les totes al mapa, però tot i així som conscients que es tracta de punts emblemàtics de la nostra geografia. I no només de la geografia, sinó també del nostre imaginari col·lectiu, perquè des de fa molts anys a Catalunya hi ha una dèria a enfilar-se a tot arreu.

Tot va començar al segle XIX, quan, inspirats pel Romanticisme, els intel·lectuals i els artistes d'arreu d'Europa van voler apropar-se a la natura. En el cas català, a més, s'hi afegeix un procés de redescobriments del país i de la mateixa manera que a Itàlia es va viure *Il Risorgimento*, aquí hi va haver la Renaixença. Va ser l'època en què es van posar en marxa esdeveniments culturals com els Jocs Florals, per exemple. I també va ser aquest context el que va propiciar que el 1876 es fundés l'Associació Catalana d'Excursions Científiques. Però, com és habitual, quan dos catalans s'ajunten per fer alguna cosa, acaben sorgint tres opinions i al cap de poc hi va haver un grup de socis crític que va fundar una entitat paral·lela anomenada Associació d'Excursions Catalana. Les dues entitats van estar enfrontades més de deu anys fins que van reconciliar-se el 1890 i aleshores es reunificaren sota un nou nom: Centre Excursionista de Catalunya, que encara avui es manté en actiu.

A partir d'aquelles primeres associacions, de mica en mica arreu es van fundar entitats similars a tot el país i actualment no hi deu haver cap ciutat mitjana o gran sense un centre o una agrupació excursionista... Moltes tenen una trajectòria llarguíssima, que en alguns

casos es remunta a finals del segle XIX o a principis del segle XX.

Les sòcies i els socis d'aquestes entitats saben que l'excursionisme ha tingut un paper molt important en la història de Catalunya perquè és molt més que una simple activitat física. Ens ho ha explicat tot conversant al pòdcast el doctor en geografia Francesc Roma, autor de llibres de referència sobre el tema com *Història social de l'excursionisme català*.

Una activitat intel·lectual

Aquells primers excursionistes es dedicaven a recollir informació de tot el que trobaven, des de llegendes i cançons cantades pels vells de les muntanyes fins a l'art romànic que amagaven oblidades

esglésies del Pirineu i que anys després aconseguirien ser declarades patrimoni de la humanitat per la Unesco. Anar a la muntanya no era un simple passatemps, era una activitat intel·lectual. Bona prova d'això és que, a cavall entre el vuit-cents i el nou-cents, tots els grans noms de l'art i de la cultura foren excursionistes i alguns feren del paisatge la seva font d'inspiració. D'això tracta el llibre *Visions del Pirineu. Entre la Renai-*

Gaudí tenia passió pel paisatge i Verdaguier va trepitjar els camins del Pirineu

xença i el Modernisme, de Teresa Montserrat Sala-Garcia, professora de la Universitat de Barcelona. Llegint-lo hom s'adona que els principals creadors catalans van tenir relació amb la muntanya. No es pot entendre l'arquitectura d'Antoni Gaudí sense la seva passió pel paisatge i és impossible imaginar que Jacint Verdaguier hagués pogut escriure poemaris colossals com *L'Atlàntida* i *Canigó* sense haver trepitjat tots els camins i corriols del Pirineu.

La de Verdaguier no va ser l'única sotana que va fer muntanyisme. N'hi va haver una altra que, malgrat ara ser poc coneguda, a la seva època era molt popular entre els cercles excursionistes. La vestia Norbert Font i Sagué. La diferència amb el poeta és que ell preferia visitar les profunditats i els avencs. Sí, el pioner de l'espeleologia catalana va ser un capellà que va fer els primers descensos en solitari amb una simple corda per

baixar 75 metres de profunditat a una cova del Garraf. La seva història mereixeria alguna sèrie d'aquestes que estan tan de moda i si no us ho creieu només cal escoltar la conversa que hem tingut amb el geòleg Josep Maria Cervelló, que, a més, també és espeleòleg. Ell ha estat reconstruint la biografia d'aquest personatge singular que es va jugar la vida per escodrinyar les cavitats més fosques igual que feien els protagonistes del seu llibre preferit, *Viatge al centre de la Terra*, l'obra de Jules Verne que per cert també va despertar la passió de Cervelló.

Aquesta és la grandesa de l'excursionisme. Tant si es puja una muntanya o com si se n'explora el seu interior, és una disciplina capaç d'agermanar esport, ciència i art. Tres vèrtexs d'un triangle que hauríem de ser capaços de continuar dibuixant per més que ara es lloïtant la ultraespecialització i l'individualisme. ■

Excursionistes en l'ascensió al Pedraforca.